

BİR GEZİ/ANI VE GÖZLEM KİTABI OLARAK “AFRİKA’YA SEYAHATLERİM”

KİTAP İNCELEME

Doç. Dr. Zeynep ARKAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Arapça Mütercim Tercümanlık Ana Bilim Dalı
zeynep.arkan@hbv.edu.tr
0000-0003-0534-186X

Dünyadaki ülkelerin bazısında yaşamış, pek çoğunu gezmiş, dolaşmış ve bunlar hakkında gezi yazıları yazmış biri olarak farklı kültürlere ve kültürel unsurlara hep ilgi duyarım. Başka bir coğrafyanın yansıması, nerede olursa olsun hep ilgimi çeker. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı sayın Recep Tayyip Erdoğan’ın kıymetli eşi Emine Erdoğan tarafından yazılmış olan “*Afrika’ya Seyahatlerim*” adlı kitap hem bu kıtada gördüğüm ülke sayısının az ve pek çok kültürün buna bağlı olarak gizemli hem de sıcacık kapak fotoğrafı ile dikkatimi çekti. Kitap; Emine Erdoğan’ın 2014-2020 yılları arasında eşi Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’a eşlik ettiği yurt dışı ziyaretlerinden Afrika’daki yirmi üç ülkeye dair gözlem, anı ve değerlendirmelerini içeriyor.

Yazar kitabın önsözünde; farklı bir coğrafyayı keşfeden herkesin paylaşacağı içten duygularını sunuyor. TV’de ya da başka platformlarda izlenen bir yaşamın, gözlenen bir zorluğun yakinen görülmesinin bambaşka bir etkisi olduğunu ve okuyucuyu bir izleyici olmaktan çıkarıp bir şeyler yapmak, çözümün bir parçası olmak için çırpınan bireylere dönüştürdüğünün altını çiziyor. Bu kapsamda özellikle bu temasın Afrika’da olduğunda bir bardak temiz suyun, bir küçük lokmanın artık çok farklı anlam taşıdığını vurguluyor. Bunun yanında başka kültürler ile hemhal olduğunda pek çok benzerliklerin fark edildiğini ve “öteki” olarak tanımlananların aslında o kadar da uzak olmadıklarını belirtiyor. Türkiye’nin 2005 yılında başlattığı “Afrika Açılımı” sayesinde artık bu ülkeler ile ilgili bilgilerimiz, iş birliklerimiz ve gündemlerimiz daha fazla ve Afrika artık zihinlerimizde farklı bir yöne evirildi. Artık onlar; adını duymadığımız, nerede olduğunu bir çırpıda çıkaramadığımız ülkeler değil ve kendilerine has özellikleri ve güzellikleri ile dikkatimizi çekiyorlar.

Kitap ilk olarak “her ülkeye gitmeden önce yapılan hazırlıklar kapsamında o ülkenin tarihî, coğrafi, kültürel vs. özelliklerinin araştırılması” hazırlıkları ile ilgimi çekiyor ve kendi gezilerimin hazırlıkları ile bağdaştırıyorum. Zira bir ülkeyi tanımadan, bilmeden, araştırmadan yapılan geziler benim gezi anlayışıma uygun değil. Her yeni ülkeye ben de o ülkeye dair tüm bilgilerin yer aldığı dosyam ile yola çıkıyorum. Böylelikle aynı kitapta görüldüğü gibi üst seviyede bir hazırbulunuşluk, teorik olunan bilinen tarihî, sosyal, kültürel unsurlar ve farkında bir bakış açısı ile bilinçli bir gezi planlanmış oluyor.

Afrika’ya Seyahatlerim kitabı ayrıca, bakış açısı ile dikkatimi çekiyor. Yazarın, ziyaret edilen yirmi üç ülkeye dair bir insan, bir Müslüman, bir anne, bir evlat bakışı tüm değerlendirmelere yansıyor. Ülke değişiyor ama şahit olunan hayatlara, zorlu yaşamlara hissedilen merhamet ve şefkat dolu bakış değişmiyor. Bu durum sıcak ve samimi bir anlatıma kaynaklık ediyor. Bu anlatımların sonunda eklenmiş olan fotoğraflarda da bu durum açık bir şekilde görülüyor. Bölümleri bitirdiğimde uzun uzun fotoğraflara bakıyorum. Rengârenk giysiler, bambaşka ortamlar, kadınlar ve çocukların arasında kardeşliğin sıcaklığını görüyorum.

Benzer şekilde; sömürgecilikten uzak, sosyal, ekonomik, siyasi zorlukların aşılması ve yaraların sarılması yaklaşımı içerisinde Türkiye’nin Cumhurbaşkanı ve heyetlerin de aynı samimiyet ile karşılandıkları satır aralarından net bir şekilde anlaşılıyor. Böylelikle kitap, bir gezi ve anı kitabı olmasının yanında konfor alanlarımızın dışındaki zor hayatları gündemimize taşıyor. Yazarın kendisine sıklıkla sorduğu “ben ne yapabilirim?” sorusu her bölümün sonunda beni de kısıvrak yakalıyor ve ateşin sadece düştüğü yeri değil insan olan herkesi yakması gerektiği gerçeğini yüzüme vuruyor.

Kitapta öne çıkan bir diğer husus yazarın önem verdiği ve gezisini şekillendiği etkinlikler oluyor. Bu faaliyetler genellikle yazarın günlük hayatındaki çalışmalarının odak noktası olan kadınlar/ çocuklar,

çevre ve doğal yaşam gibi konular etrafında şekilleniyor. Yazar kendi çalışmaları ile örtüşen bu konuları araştırıyor, katkı vermeye çalışıyor, üzerinde düşünüyor ve düşündürüyor. Özellikle dezavantajlı gruplar olan kadınlar, çocuklar, yetim çocuklar ve engelli bireylere dikkat çekiyor. Bu bağlamda, belki de çok önemsiz gördüğüm el emeği ürünlerin başka bir hayat için nasıl umut ışığı olduğunu fark ediyorum.

Kültürel Aktarım

Kitabın tüm bölümlerinde hemen her okuyucunun dikkatini çekebilecek bir diğer nokta; ziyaret edilen ülkelerdeki etnik ve kültürel çeşitliliğidir. Uzun sömürge dönemlerinden geçmiş ülkelerin kendi tarihî süreçleri ve kültürel kodları bağlamında toplumlarının yeniden inşasında bu mozaikleri korudukları, farklı dil ve dinlerin varlıklarını sürdürdükleri görülmektedir. Ayrıca, ülkelerin kendi kültür ve özlerine dönüştürme kendilerine ait olan unsurlara sahip çıktıkları da gözlenmektedir. Bununla beraber kitap; bu unsurların bazen olumsuz sonuçları olan kültürel tutum ve davranışlar olabildiğine de değinmektedir. Büyüçülüğün son derece yaygın ve etkin bir ritüel olduğu Mali'de bir pazarda satılan ve farklı etkilere sahip olduklarına inanılan çeşitli hayvanların organları ve kafatasları, yaygın bir gelenek olan kız çocuklarının sünnet edilmesi ve erken evlendirilmeleri, Moritanya'da evlilik öncesi genç kızların bir kampa alınması ve zorla şişmanlatılması buna örnek olarak verilebilir.

Afrika'ya Seyahatlerim kitabı yazarın bulunduğu ortamı yansıtması ve her yönüyle aktarma çabası ile de ilgi çekici bir okuma sunuyor. Anlatım; gidilen her ülkede okuyucuyu da gezinin bir parçası yapıyor. Böylelikle, kendimi bazen 19. yüzyılda Hindistan ve Malezya'dan Cape Town'a gelen Müslümanlara yönelik eğitim faaliyetleri için Osmanlı Devleti tarafından gönderilen ve Afrika dilindeki ilk Kuran-ı Kerim'i yayınlayan, kadınlar ve erkekler için okullar açan Ebu Bekir Efendi'nin rahlesinin önünde hissediyorum. Bazen de Senegal'de tarihte Afrika'nın köle üssü şimdi turizm merkezi olan Goree Adası'nda kölelerin kaldığı yerleri gezerken ya da prangalara ve eşyalarına hüznle bakarken görüyorum. Bir başka bölümde sadece Madagaskar Adası'nda bulunan hayvan ve bitki türlerini inceliyorum ve bazen de kendimi 1994 yılında Apartheid Rejim'ni ortadan kaldıran Nelson Mandela'nın, Hollanda ve İngiltere sömürgesindeyken hak ve özgürlüklerinin ellerinden alındığı ülkesi Güney Afrika'nın inanılmaz sayıdaki genç nüfusuna şaşırırken buluyorum. Ekvator Gine'sinde yağmur ormanları, goriller, şempanzeler, yüzlerce kuş türü bulunan Monte Alen Ulusal Parkı'nda geziyorum ya da Cezayir ziyaretinde yazara İslam alim ve mutasavvıfı Sidi Abdurrahman'ın türbesi ve Milli Etnografya ile İslami Eserler Müzesi ziyaretinde eşlik ediyorum.

Bazen de gidilen ülkelerde Osmanlı İmparatorluğu'nun mirasının izlerini yazarla birlikte sürüyorum: Çad'da Abeşe Türkleri ile karşılaşılıyor, İstanbul caddesinde beraber yürüyorum ve Sudan'da Osmanlı İmparatorluğu zamanından miras kalmış bir Cami'nin bahçesinde soluklanıyorum. Osmanlı'nın üç asırlık tarihî ve kültürel alışverişin izlerini Tunus Mutfağında arıyorum. Berberî, Romalı, Arap ve Fransız mutfağı ile zenginleşmiş, acı baharat, zeytin ve ekmeğin öne çıktığı mutfakta; Tunusluların çok sevdiği, bizim menemenden tek farkı kuzu etinin eklenmesi olan "ojja" adlı yemeği tadıyorum.

Bunlara ek olarak yazar; turistik gezilerinde de okuyucuyu bulunduğu yerin atmosferine bağlamayı başarıyor. Okuyucu da yazarın ikinci Cezayir ziyaretinde gittiği, sarmaşık ağaçları ve rengârenk çiçekleri ile insanı büyüleyen ve Tarzan filminin çekildiği Le jardin d'Essai du Hamma Parkında dolaşılıyor. Önceden saray olan şimdi ise Addis Ababa Üniversitesi kampüsü içerisinde yer alan Etiyopya Milli Müzesinde, kalıntılara ulaşılabilen ilk insan "Lucy" ve ilk çocuk "Selam'a" ait olduğu belirtilen iskeletleri incelerken ve Fildişi Sahili geleneksel Cava Pazarı ziyaretinde yazara eşlik ediyor. Okuyucu sanki Kenya Kazuri Takı ve Seramik Üretim Merkezi ile sahillerin temizliğine ve atılan plastik terliklerin geri dönüşümüne yönelik çalışmalar yapan Marula Studios'a yazarla birlikte gidiyor! Kenya Zürafa Merkezi'nde heyecanla zürafaları besliyor. Tanzania Village Museum adlı açık hava müzesindeki köy evlerinin önünde yazarla birlikte fotoğraf çekiyor ya da sadece Madagaskar'da bulunan Lemur'ların kapı gıcırıtmasına benzeyen seslerini aynı yazar gibi tebessümle dinliyor. Son olarak yazar; Çad Ulusal Müzesi'nde dünyanın en eski insanı fosili Toumai ile Güney Afrika Aslan ve Safari Parkı ziyareti gözlemlerinin okuyucunun gözünde başarıyla canlanmasını sağlıyor.

İnsanî / Kalkınma Amaçlı Destekler ve TİKA

Bunlara ilaveten Afrika'ya Seyahatlerim kitabı; yapılan etkinlikleri tanımlarken Türkiye'nin Afrika ülkelerine yapmış olduğu karşılıksız ve kalkındırma amaçlı insanî yardımlar hakkında bilgi de sunuyor. Zira asıl amacı ikili ilişkileri kuvvetlendirmek olan bu gezilerin odağında bu etkinlikler yer alıyor. İlk etapta Somali'ye yapılan destek dikkatimi çekiyor. 2011 yılında yapılan ilk ziyarette görülen çaresizliğe derman

olmak için hem devlet hem de geziye eşlik eden sanatçılar seferber oluyor. Dört yıl sonra gerçekleştirilen ikinci ziyaret yazarı biraz olsun teselli ediyor. Bu ziyarette Uluslararası Mogadişu Aden Abdulle Havaalanı yeni terminal binasının ve Somali Mogadişu Eğitim ve Araştırma hastanesinin açılışı yapılıyor. 2016 ziyaretinde dünyadaki Türkiye Büyükelçiliklerinin en büyüğü olan Mogadişu Büyükelçiliği Külliyesi açılıyor. 2011-2016 yılları arasında sağlanan destekler ve insanî / kalkınma yatırımları ile ülkenin gelişimine büyük destek sağlanıyor. 2019'da İstanbul'da Uluslararası Somali Diaspora Konferansının gerçekleştirilmesi ve aynı yıl İngiltere'deki NATO Devlet Başkanları Zirvesi'nde Somali Diaspora temsilcileriyle bir araya gelinmesiyle, Somali'nin içinde bulunduğu durum dünyaya duyurulmaya çalışılıyor. Kalkınma amaçlı yardımlar sadece Somali ile sınırlı kalmıyor. Gana Meslekî Eğitim Enstitüsü öğrencileri için dikiş makine ve setleri hediyesi ve Sağlık Bakanlığı aracılığı ile Madagaskar Ambohidroa Referans hastanesine çeşitli ekipman yardımı sunulması, Sudan'a ebelik ve doğum konularında destek sağlanması ve Çad'lı öğrenciler başta olmak üzere bir çok Afrika ülkesinden gençlere eğitim bursları ile Türkiye'de eğitim alma fırsatlarının verilmiş olması da bu konuda örnektir.

Kalkınma amaçlı yapılan yardımların gerçekleştirilmesinde TİKA (T.C. Başbakanlık Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı) çok önemli görevler üstleniyor. Eğitim, sağlık, tarım ve kültürel alanlarda pek çok hizmetin sunulmasında başat faktör olarak çalışıyor. Yazarın da dikkat çektiği gibi TİKA; Cezayir'in Kasbah şehrindeki -1992 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne girmiş olan-Keçiova Cami'ni restore ediyor, Arezki Adjoud İlkokulu'na bilgisayar laboratuvarı kuruyor, Cibuti'de Kimsesiz Kadınlar Meslek Edindirme Merkezini açıyor, Somali'de tarım okulu kurup sonradan ziraat fakültesine çeviriyor ve Gana'da Gana İşitme Engelliler Okulu'nda eğitim gören 60 öğrenci için işitme sistemleri sunuyor. TİKA ayrıca, Nijerya'da bir yetimhane onarma, Kenya'da "Tarımsal Kalkınmayı Destekleme Projesi" kapsamında traktör ve tarım ekipmanları teslimi, engelli bireyler için akülü sandalye takdimi, Tanzanya'ya akülü araçlar ve Muhimbili Devlet Hastanesi'ne kuvözler desteği, Tanzanya Milli Müzesi'nin onarılması, Mozambik 1 Mayıs Yetimhanesine tekerlekli sandalye hibe edilmesi ve de Madagaskar Tsimbazaza Kadın Mesleki Eğitim Merkezi'nin yenilenmesini sağlıyor. Son olarak TİKA tarafından yapılan Sudan-Türk Uluslararası Ebe Eğitim Merkezi'nin onarımı ve tefrişatı, Moritanya Kadın Halı Dokuma Kooperatifi'nin onarılması, Mali Bamako İşitme Engelliler Okulu'nun yenilenmesi, Güney Afrika Houghton İslâm Akademisi'nde Kütüphane açılması, Gambiya'da Kembujae Madina Köy camisi ile Omar bin Khattab Okulu'nun onarılması, Senegal Pikine Sosyal Pediatri Kliniğine sağlık yatırımı yapılması ve Ginddi Rehabilitasyon Merkezi'nin modernize edilmesi de kitapta detaylı bir şekilde dile getiriliyor. Yazarın açılışlarına katıldığı tüm bu destekler Türkiye'nin TİKA aracılığı ile uzattığı yardım eli ve bir Türk okur olarak bununla mutluluk ve gurur duyuyorum.

Ülkeler hakkında bilgi sunma

Bir gezi-anı kitabı formatında olan ama başka konulara da dikkat çeken kitap, gidilen ülkeler ile ilgili gözlem ve bilgilere de yer veriyor. Bu kapsamda örneğin; Ekvator Gine'sinin Cezayir'den uçakla 5 saat uzaklıkta olması, uzun dönem İspanya sömürgeci olduktan sonra 1968'te bağımsızlığını kazanması, İspanyolca, Fransızca, Portekizce ve yerel dillerin konuşulması, petrol ile gelişen ekonomisi, büyüçülük, geleneksel müzik ve hikâye anlatıcılığı, kakao ve kahve üretiminin öne çıkması, pek çok yemeğe çikolata eklenmesi ve balığın muza sarılarak pişirilmesi gibi bilgiler ilgimi çekiyor.

Kitapta ayrıca, Etiyopya'nın sömürge olmamış tek Afrika ülkesi olması; başkenti Addis Ababa'nın "Yeni Çiçek" anlamı taşıması ve dünyanın en yüksek 5. Başkenti olması, 2005 yılının "Afrika Yılı" ilan edilmesinin ardından TİKA'nın ilk ofisini burada açması, THY'nin Addis Ababa seferlerini başlatması da gibi detaylara da yer veriliyor. Burada okuyucu, Afrika Evi fikrinin ortaya çıkışına da şahitlik ediyor: Etiyopya'da AIDS hastası kadınlara destek olmak amacı ile kurulmuş tekstil ve takı atölyesinde üretilen, çaresiz kadınların el emeklerinin Avrupa'da çok çok ucuza, (bir dolar gibi bir meblağa karşılık) satılması bilgisinin ardından Ankara Hamamönü'nde Afrika El Sanatları Pazarı ve Kültür Evi'nin açılması ve el emeği ürünlerin burada satışa çıkarılması gerçekleştiriliyor. Böylelikle bu merkez Afrika'nın Türkiye'deki sesi olmaya başlıyor.

Cibuti ve Fildişi Sahilleri ile ilgili verilen bilgiler de ilgimi çekiyor. Cibuti'nin; konumuna bağlı olarak deniz ulaşımında önemli bir merkez olduğu, ancak kurak iklime bağlı sınırlı tarımsal faaliyetler ile doğal kaynakların kısıtlı ve sanayi sektörünün çok gelişmemiş olmasının ülkeyi dışa bağımlı kıldığı belirtiliyor. Yazar; Fildişi Sahili'nin dünyanın %40 kakao ihtiyacını karşılayan en büyük üreticisi olduğuna ama çocukların kakaonun tadını bilmediğine dikkat çekiyor. Fransız sömürgeciliğinin uzun yıllar ülkenin tüm kaynaklarını tüketmesini ve böylece çok zengin altın, petrol, doğalgaz ve elmas gibi kıymetli kaynakları

olmasına rağmen halkın derin bir yoksulluk çekmesini üzüntüyle okuyorum. Fildişi Sahili'nde resmi dilin Fransızca ve konuşulan yerel dillerin yaklaşık 60 civarında olması ve ülkenin nüfusunun çok genç olması da sunulan detaylar arasında yer alıyor.

Gine ile ilgili olarak gezi süresince aktarılan bilgilerde; resmi dilinin Fransızca olduğu ama Susuca, Mandinke ve Fulanice'nin de yaygın konuşulduğu, son derece zengin kaynaklarına tezat oluşturan görüntüsü ile ekonomisini durma noktasına getiren ve devletimizin mücadele süreçlerinde maddi destek verdiği 2014 Ebola salgınına yer veriliyor. Bunlara ek olarak yazar; Gine'nin tarıma elverişli toprakları ve birçok sebze-meyvenin yetişmesi mümkün bir iklimi olduğunu ancak, alt yapının yetersiz olması, iç karışıklıkların devamı ve süregelen ekonomik zorluklar nedeniyle dünyanın en az gelişmiş ülkeleri arasında yer aldığını ifade ediyor.

2016 yılında Cumhurbaşkanı seviyesinde ilk kez yapılan Uganda ziyareti kapsamında ise bu ülke; İngiliz sömürgesinden 1962 yılında kurtulmuş, 44,2 milyon nüfusu, %70 Hıristiyan, %25 Müslüman ve %5 yerel inançlara sahip bir toplumu olan, zengin doğal kaynaklara sahip, İngilizce, Ganda, Luganda, Nil-Sahra Dilleri, Arapça ve Svahili dillerinin konuşulduğu bir ülke olarak tanımlanıyor.

Afrika ülkeleri arasında turizm açısından öne çıkan, safari filmlerinin vazgeçilmez doğal sahnesi olan Kenya da ziyaret edilen ülkeler arasında yer alıyor. Yazar, uzun yıllar İngiliz sömürsünde kalan ve 1963 yılında bağımsızlığını kazanan, 2016 yılında 47,5 milyon nüfusa ve Afrika'nın en büyük ekonomisine sahip ve de resmi dilleri İngilizce ile Svahili dilleri olan Kenya'yı, doğal kaynakları sınırlı olsa da tarım açısından çok iyi durumda olarak ifade ediyor. Bununla birlikte yazara göre Kenya; temiz su kaynaklarına ve sağlık hizmetlerine ulaşımında, erozyon ve endüstriyel kirlenme konularında zorluklar yaşıyor. Ayrıca ülkede, Afrika genelinde çok üzerinde AIDS hastalığı vakası var.

Kitapta yer verilen bir diğer ülke olan Tanzanya; Afrika'nın en yüksek dağı olan Kilimanjaro dağı, Zanzibar ile Pembe adası ve muhteşem parkları ile dikkat çekiyor. Burada resmi dil Svahili dillerinin yanında pek çok yerel dil konuşuluyor. En az gelişmiş ülkeler kategorisindeyken istikrarlı bir büyüme ile Afrika'nın on büyük ekonomisinden biri haline dönüşen ülke tarım, doğal kaynaklar ve turizm ile öne çıkıyor.

Mozambik ile ilgili olarak dikkatimi çeken ise; temiz su, yeterli besin ve sağlık hizmetlerine erişim zorlukları ile mücadele eden, AIDS nedeniyle ebeveynlerini kaybetmiş çok sayıda yetim çocuk ve çocuk gelinler ülkesi olmasıdır. Yazar Mozambik'le ilgili olarak uzun zaman Portekiz tarafından sömürüldüğüne, 19. Yüzyılda sömürge olmasının yanında köle ticaretinin yapıldığı bir merkez olduğuna, resmi dil Portekizce 'ye, doğal kaynakları açısından zenginliğine, stratejik konum ve önem taşıyan işlevsel limanlarına, turizm potansiyeli olan uzun sahil şeridinde, 1975 yılında kazandığı bağımsızlığın ardından yaşanan iç savaşlar neticesinde çok geri kalmasına ve yoksulluğuna dikkat çekiyor.

Kozmopolit bir toplum yapısı olan, Malgaşça ve Fransızca konuşulan Madagaskar'daki beş bin yıllık baobab ağaçları, ışık saçan kaplumbağalar, dünyadaki en büyük kelebek komet, devasa bukalemunlar da ilginç bilgiler arasında yer alıyor. Sudan ile ilgili olarak ise yazar; Etnik olarak Arap ve resmi dilinin Arapça olduğunu, iç karışıklıklar, barınma, yeterli gıda ve temiz suya erişim zorluklarının ve körlüğün kitlesel göçlere neden olduğunu vurguluyor.

Kitap kapsamında Çad ile ilgili bilgiler de bulunuyor. Çad ve komşu ülkeler için hayati önem taşıyan Çad Gölü'nün kuruma tehlikesi ile karşı karşıya kalmış olmasına, Osmanlı döneminden kalan Abeşe Türklerine, en çok Arapça ve Fransızca konuşulması ile altın, petrol ve uranyum olmasına rağmen tarım ve hayvancılıkla geçinmelerine ve de çöl olan bitki örtüsünün çokluğu, kuraklık, pek çok alanda görülen yetersizlikler ve iç karmaşa nedeni ile halkın son derece yoksullaşmasına değiniliyor.

Tunus, kökleri Osmanlı'ya dayanan kültürel özelliklerimizin çok benzediği bir ülke olarak tanımlanıyor. İslam'ın Afrika'ya yayılmasında başat rolü olan ülke Moritanya ise, Fransız sömürgeciliğine maruz kalışı, büyük yüzölçümüne rağmen az olan nüfusu, Arap ve Berberi asıllı, Haratinler ve Afrika yerlilerinden oluşan halkı ve Arapça, Pular, Soninke, Wolof ve Fransızca gibi yaygın konuşulan dilleri bağlamında öne çıkıyor.

Bir başka ülke Mali'nin; Gana, Sudan ve Güney Afrika'dan sonra en çok altın üreten, topraklarının %65'i çöl ve âlimleri, öğrencileri, medreseleri, kütüphaneleri ile ilim merkezi bir ülke olduğu, halkın Nijer nehri

deltası çevresinde tarım ve balıkçılık yaptığı bilgisine yer veriliyor. Üstelik; Mali devlet başkanı eşi tarafından tarifi verilen zencefil şerbeti de ilgimi çeken bilgiler arasında yerini alıyor.

Siyahî toplumun özellikle kız çocukların eğitime erişmede zorluklarla karşılaştığı Güney Afrika, tüm Afrika kıtasının sorunlarına ayna tutan ülke olarak tanımlanıyor. Aynı zamanda bu ülke bağlamında ilginç bir anekdot oldukça ilgimi çekiyor. Osmanlı Devleti tarafından gönderilen Osmanlı din alimi Ebu Bekir Efendi'nin öğrencisi Abdullah Ağmat, Cape Town'da bir kulüp açıyor. Yazar; beyaz olmayan toplum için hizmet sunan ve hala faaliyetlerini sürdüren bu Osmanlı Kriket Kulübünden bahsediyor.

Duygusal Anlar

Etkinliklerin odağında dezavantajlı gruplar ile yapılan çalışmaların olması bazen duygusal anların yaşanmasını kaçınılmaz kılıyor. Bu kapsamda yazar, bazen direkt olarak bazen de satır aralarında hüznün ya da umut dolu mutluluk gözyaşlarını okuyucuyla paylaşıyor. Bu anlar okuyucu da zorluyor, kilometrelerce ötelere yaşayanlara kayıtsız kalamıyor.

Bu etkili anlardan biri Cibuti'de Daryel Yetimhanesi ziyaretinde ve burada Emine ve Tayyip adı verilen iki yetim ve diğer yetimler ile karşılaşma esnasında gerçekleşiyor. Bunun yanı sıra yazar; ilk Somali ziyaretinde eti kemiğine yapışmış ve hayatta kalma mücadelesi veren çocuklar ile yavrusunu ağızdan ve kuraklık nedeniyle kaybetmiş anneleri gördüğünde, Diyanet Vakfı'nın İmam Hatip Ortaokulunda eğitim gören 460 yetim çocuğu temsilen gelen 15 Somalili çocuğun ziyaretinde, Fildişi Sahili'nde Grand-Bassam Yetimhanesinde, Gana Osu Yetimhanesi ziyaretinde duygusal anlar yaşamış ve okuyucuya yansıtmıştır.

Bunlara ek olarak yazar; 2019 yılı Afrika Günü vesilesi ile düzenlenen programa Gana İşitme Engelliler Okulu'ndan mezun 10 genç katıldığında, bu okul için TİKA tarafından çekilmiş olan "Can You Hear Me?" adlı belgesin gösterimi esnasında ve de Mali'de işitme engelli öğrenciler beden dilleri ile İstiklal Marşını söylediklerinde duygulanmıştır.

Yazarın uygulandığı ve bunu okuyucuya başarı ile aktardığı etkinliklerden biri de Uganda İslam Üniversitesi'nde "*Uluslararası Kadını Güçlendirme Şampiyonu Ödülü'nü*" ülkemiz adına almasıdır. Ayrıca, Sudan Hartum Cheshire Engelli Çocuk Rehabilitasyon Evi ziyaretinde engelli bir birey tarafından yapılan portreyi alırken, Moritanya gemi mezarlığındaki gemi enkazlarının oluşturduğu çevre felaketini görünce ve son olarak Moritanya Maarif Vakfı Kız Okulu'ndaki öğretmen ve öğrencilerin Afrin Zeytin Dalı Harekâtına katılan askerlere gönderdikleri selamını aldığı anda duygularına hâkim olamamıştır. Tüm bu duygusal anlarla birlikte hem yazar hem de okuyucuda egemen olan duygu, bu süreçlerin emektarı olan Türkiye ile duydukları büyük gururdur.

STK'lar ile İş Birliği

Yazarın kitap boyunca vurguladığı kadınlar ve çocuklar ile ilgili çalışmalarda hem gidilen ülkelerin hem de Türkiye'nin Sivil Toplum kuruluşları etkin rol oynuyor. Bu bağlamda yazar; Etiyopya'da, Addis Ababa Üniversitesinde güçlükler karşısında yılmayan, şartlara ve zorluklara meydan okuyan, farkındalık oluşturmak için var güçleri ile çalışan yerel kadın STK'ları, Cibuti Milli Kadınlar Birliği, Somali'de Gar Gar isimli kadın derneği ile görüşmeler yapıyor. Ayrıca bu kapsamda, Lordina Vakfı'nı ve Gine Prosmi Vakfı'nı ziyaret ediyor. Nijerya STK temsilcileri ile görüşüyor, Uganda'da engelli bireyler, çocuklar yetimler ve kadınlar için çalışmalar ortaya koyan STK temsilcileri ile bir araya geliyor. Yapılan tüm bu faaliyetler kitapta yer alan ülkelerdeki Sivil Toplum Kuruluşlarının çözümün bir parçası olmak, yaraların sarılmasında el ele vermek ve özellikle kadın, çocuk, engelli bireyler gibi toplumun dezavantajlı grupların yaşam standartlarını daha üst seviyelere taşımak için gösterdikleri çabaya işaret etmektedir.

Yazar ayrıca THY, Kızılay, TİKA, Türkiye Diyanet Vakfı, İHH, Yeryüzü Doktorları, Yardımcı, Hasene ve Sena Vakfı gibi kuruluşların Afrika kıtasındaki desteğini de gözler önüne seriyor. Özellikle eğitim alanında pek çok ülkede önemli işler başaran Türkiye Maarif Vakfı'na çeşitli faaliyetler bağlamında işaret ediyor.

Sonuç

Bir gezi kitabı sandığım ve bu kapsamda okumaya başladığım “Afrika’ya Seyahatlerim” adlı kitap, turizm anekdotlarından çok daha fazlasını içeriyor. Bir yandan ziyaret edilen ülkelerin tarihî, ekonomik, demografik, siyasî ve kültürel yapısı ile ilgili bilgiler verirken diğer yandan karşı karşıya kaldıkları zorlukları göz önüne seriyor. Bunları yaparken ilginç gözlemleri de aktarıyor.

Katıldığı etkinlikleri ve yaptığı ziyaretleri aktarırken yazarın odaklandığı konular hemen göze çarpıyor. Dezavantajlı gruplardan, öncelikle farklı alanlarda çaresizlik yaşayan, şiddet gören, geleneklere boyun eğdirilen kadınlar, çocuklar (özellikle yetimler) ve engelli bireyler olmak üzere, temiz su, gıda, kamusal hizmetlere erişim sağlayamayanlar, eğitimden mahrum olanlar, erken evlendirilen kızlar, sağlık sorunları özellikle yaygın olan AIDS hastalığı ile mücadele edenler, kısacası hayatın tüm alanlarında zorluk yaşayanlar okuyucuya da yansıyor. Ayrıca, doğal zengin kaynaklarına rağmen çeşitli değişkenlere bağlı olarak son derece yoksun yaşamlara sahip olan ülkelerin tanımlanan görüntülerinde sömürgeciliğin yıkıcı izleri açıkça görülüyor.

Yazar; tüm bölümlerde bir yaraya merhem olmanın yollarını arıyor, bazen kendine bazen tüm insanlığa soruyor. “Bu sorun için ne yapabilirim?” sorusu yazardan okuyucuya ulaşıyor. Acı, hüznün, mutluluk ve umut dolu anlar bir çırpıda paylaşılıyor. Bazen bir cümle ile birçok duyguyu dile getiriyor. Bu kapsamda “İsmimi yetimlere, kederini kendime emanet ettim.”; “Coğrafyanın kendisinin de yetim kaldığı bir yerin yetimi olmak.”; “Başka coğrafyalarda göz yaşı dökülürken bizde gülmek eksiktir.”; “Afrika’dan yükselen her ses Türkiye’den yankılanıyor.” ve “ağacın bitki değil yuva olduğu” cümleleri okuyucunun zihnine hüznle kazınıyor.

Bununla birlikte ziyaret edilen ülkelerde, kardeş ülke Türkiye’nin pek çok alanda uzattığı yardım eli görülüyor. Başta TİKA ve Türkiye Maarif Vakfı olmak üzere birçok kamu ve sivil toplum kuruluşlarının canla başla çalıştığı ve çözümün bir parçası olmak için emek verdikleri gözleniyor. İşte tam da burada okuyucu bu milletin bir ferdi, bu devletin vatandaşı olarak taşın altına eline koymak, yapılanlara destek olmak ve elinden geleni sunmak için büyük bir istek duyuyor. Bu çerçevede kitap farkındalık oluşturmuş ve amacına ulaşmış oluyor.

Sonuç olarak; toplam yirmi üç Afrika ülkesi hakkında bilgiler sunan, yapılan ziyaret ve etkinlikleri aktaran, toplumlara, özellikle dezavantajlı gruplara odaklanan Afrika’ya Seyahatlerim kitabı, fiziksel olarak yapılan yolculukların yanında içsel yolculukların önemine vurgu yapıyor. Bir durumu anlayabilmek için en iyi yolun gidip görmek olduğunun altını çiziyor. Dünya üzerinde tarih boyunca var olan, devam eden pek çok acı ve üzüntüye rağmen, daha adil bir dünya inşa etmenin mümkün olduğunu ısrarla belirtiyor. Bunun için de tüm insanlığın kardeş olduğu bilincinin önemine dikkat çekiyor.